

Lítilsmet ekki lívið

bókarummæli

Heðin Brú:
Endurminningar.
(Emil Thomsen,
Tórshavn 1980.
389 síður
við fotomyndum.
Kr. 140).

Vit munnu vera mong,
sum ótölin hava bíðað eftir
at endurminningarnar
hjá Heðini Brú skuldu
koma út í bók, og stutt
fyri jól var hesin vakri
múrsteinurin — William
Heinesen hevur gjørt
permuklippni — at fáa í
bókabúðum. Sum heild
vignast bókini ógvuliga
væl, og eg fyri min part
leggði hana illa nokk frá
mær, frá eg fekk hana upp
í hendurnar, og til eg hevði
lisið tær slakar 400 síður
á enda.

Tær fyrstu 170 stúrnar, ið siga frá uppvækstriðum fram til 1918, hava áður verið prentaðar í Vardnum bind 40—45 — og tað to onkrar smávegis máliger broytingar her í bókini — og hesin parturin er tann mest livandi og tann við flest bríggjum í lýsingini av persónum og umhvørvi. Helst ti, at jú longur aftur í tíðini ein hend-ing er farin fram, jú lættari er at draga hana upp í ljósmála í drag, uttan at alt ov nógv fara upp á gós. Vaksnaðirni fáa tí lufals-

liga stutta víðgerð, og ógvuliga fair persónar verða nevndir við nafni; hesin parturin stendur tí – hóast vælskrivaður – eitt sindur glæsur og blóðílt. Tað er kanska eisini ílt at hugsa sær, at hetta kann verða nógv øðrvísi í einum so fámætum og ættarkærum samfelag, og Heðin Brú ger í endanum av bókini vart við, at hann hevur hildið seg aftur undir skrivningini av endurminningum:

»Hetta var so tað sindr-
id, sum eg havi ætlað mær
at skriva. Látisvert og
einkisligt, tað sigst ikki
annað. Brot úr endurminn-
ingum, tey sum eg nú havi
lagt í at skriva og sum eg
havi lagt í at minnast.«

Máti skal vera við at
vera lítillátaður!

Skaldskapurin hjá Heð-
ini Brú hefur verið við til
at brúta upp úr yggygju
og skapað fótastæfum bók-
mentum löryfaski, so at
komandi hevundar hava
havt eitt støði at arbeiða
út frá. Men frá føðingini
var honum ikki júst spáð
nøkur dugnað framtíð,
og ein maður skal hava
sagt um hann, tá ið hann
var 1 1/2 ára gamal:
»Hatta, nei hatta er ikki
lífvort, tak um beini og
slá høvðið í ein stein, has-
um skapast einki burtur

úr í hvussu er.^a Øll barna- og vakstrarárini — og seinni við — er hann nervaður av sjúku, einahelst vegna skeiva og viðhvørt vánaliga føði. Men akkurát henda vanheilsa er einahelst orsøkin til at Heðin Brú fekk áhuga fyri lesnaði og gjørdist landbúnaðarráðgevi og rithøvundur og ikki fiskimaður, sum hinir úr sømu korum sum hann.

Humor

Humorin hjá Heðin Brú
visir seg á ymiskan hátt í
skaldskapinum, m. a. við
á hann lýsir hvussu børn
ikkti abstrahera, men fáa
tað fólk siga bókstaviliga.
Hetta slagi av humor finst
t. d. í tvi yndisliga, lýrsku
søguni „Emanuel“, men
nær hæddina í byrjanini
á „Endurminningunum“. Tá
ið umhævvi og hend-
ngar skiljast heilt bóks-
taviliga av einum smá-
drongi slepst ikki undan,
á tey fáa ein skemtiling
dám, og tá ið hann ikki fær
nakra reifiliga frágreið-
ing, upp á tað hann spyr
um og noyðist á gera sína
egnu, eru vit ofta í kom-
mikkini. Smádrongurin
fær frá mammu síni at
vita, á hann má ikki síga
hundin, tí hesin er heðin:

»Eftir sat eg og grund-
aði yvir, hvat tað var at
vera heidin, kom til, tað
var at hava hala, fann mær
so okkurt at binda upp á
meg til hala, gekk síðan
málmikil um roykstovuna
og spældi heidin.«

Heilaga andan fatar
drongurin soleiðis: »Uppi
yvir Gud faðiri á myndini
var ein dúgva, tað var heil-
agi andin. Hann sá eg á
bonum viðhvørt, men síð-
an visti eg einki um hann
soleiðis.«

Bókin er annars gjøg-
umsúrگاڊ av tí eyðkenda
varliga humorinum hjá
høvundanum, sum hend-
ingaferð verður til barokk-
ar »smáleikir«.

Sum bókmentamann
kenni eg meg eitt sindur
sviknan av, at Heðin Brú
næstan einki sigur um
sína skrivning, men bert
hissini nevnið hana, og
hon er aldrin evni í bókini.
Kanska vil hann halda, at
bókurnar tala fyri seg
sjálfvar, og ikki hava nakra
útdýping ella frágreiðing
fyrí neyðini, men tað hevði
nú verið stuttligt og upp-
lýsandi, um lesarin hevði
sloppið at kagað inn í
verkstaðin hjá høvunda-
num.

Endurminningar og og skaldskapurin

Tað liggur nær at hugsa
sær ein samanburð millum

endurminningarnar og skaldskapur hjá Heðini Brú, fyri á tann hátt at finna út av í hvussu stóran mun henda beinleiðis nýtir egnar royndir. At grundarlagið í øllum skaldskapi er egnar royndir – á ein ella annan hátt – er sjálvsagt, og Heðini Brú hevur í einum øðrum samanhangi sagt: "Eg skrivi helst fyri at siga frá míni bygd." Men á ein bógvin fellur tað mær trupult at siggja tað á hugaverða í eini ávísan av samsvari millum ævisøgu og yrking, meðan eg á hin bógvin má viðganga, at eitt grundleggjandi forvitni býður mær at gera henda samanburð.

Tað er fyrst og fremst
Hogna úr „Lognbra—
Fastatökum“ lesarin
kennir aftur í endurminningunum. Hogni er ekki
Heðin Brú, men það er
nógv í teirra umheimsfat-
an og upplivingum frá
barnaárunum og fyrstu
ungdómsárunum sum lík-
ist. Longu frá fyrst av í
„Lognbra“ meinar Hogni
seg illa viðfarnan, og Heð-
in Brú heldur seg eisini
hava fingið í meira lagi
oman yvir sin kropp: „Og
at eg var eitt óðargýrd,
var einki at ivast í, so mik-
ið varð njelt á meg um
dagarnar.“ Men hann
kennir ikki, mótvægis
Hogna, at yngstu árinu
vóru óklukkulig — eydnu-
loysiskennslan kemur to-
seinni —: „Hóast hetta
røðuliga víggði, sum stóð
um meg mangt myrkt
vetrarkvöld, stendur
ik í fyrstu barnaárunum
fyri mær sum eitt fjálgt
reiður.“

Fyrstu fjallaferðirnar hjá Heðni Brú og Högna eru ógvaliga líkar, og eins og hjá Högna broystist umheimsfatanini hjá Heðni Brú, eftir at hann hevur verið uppi á fjallinum og hann reiðliga skilur, at tað finst ein heimur utanfyri heimbygda. Eina staðnis í „Lognbra“ verður tað knýtt inn á Högna, tí hann situr og lesur, og Heðin Brú hoyrir igjøgnum allar uppvækturin, at hann lesur seg býttan:

„Jaa, leggur móðir uppi,
»tekur tú ikki betri partar
fyri teg, verður tú sum
skyldmaðurin, Simun í
Gomlustovu. Hann las seg
heilavillan og varð ein ó-
nýtta í lívinum.«

Lýsingin av ódnarveðri-
num í Fastatøkum» og
tann í endurminningunum
eru óvuliga líkar, og tað
er uttan iva tann sami
stormurin sagt verður frá.
Fyri Høga fær ódnar-
veðrið tann avgerandi
týðning, at hann verður
varur við møguleikan fyri
týning og kemur at virðis-

meta livið annarleiðis. Tað sum áður vóru trupulleikar, hann ikki kundi vinna á, verða við hesum bak-sýnið til týdningarleyst smáputl. Í »Endurminningunum« verður tað sama sagt á henda hátt:

«Tad var sjálat lívið,
 sum nú alt í einum stóð so
 ómissiligt og ljómaði fyri
 mær, sá tad mestsum fram
 erva í dárandi ljósi og lit-
 um, hátt hevað yvir allan
 gerandisdag. Nú dugði eg
 ikki at fata, hví eg nakran-
 nið hevði kent hetta dýra
 lív sum eina býrði, ið mær
 stóðst við og mangan
 hevði hug at kasta frá
 mær. Og eg lovaði so
 staðliliga, at eydnadist
 mær at koma livandi burt-
 ur úr tí, sum nú leikaði á,
 skuldi eg aldri aftur lítis-
 meta lívið, hvat ið síðani
 gekk á, og hetta havi eg
 trúliga hildið til henda
 dag.»

Hetta seinasta stendur
 sum ein samandráttur av
 lívsáskoðanini hjá Heðini
 Brú.

Ein partur av stuttsgöngum eru minningarbröt, meira og minni tilvænð, og summi av teimum kennast aftur í »Endurminningnum»; skúlatíðin (»Min fyrsti skúladagur», »Flókatroll»), á barnið hefur ílt við at skilja ímillum yrking og veruleika (»Ovari vegur» í sávinnum (»Búrvanurin»), ein vinnaður í barnaárunum gerst blindur (»Hin langa náttin» í sávinnum »Flókatroll»), ein vognferð í Danmark har hövundurin í koyrir sum vitleysur, hefur nógv í felag við söguna »Rennur, rennur foli mín», sum stendur í »Fjallaskugranum».

»Endurminningunum« for telur hövudurinn um ein dreyr, hann hann spælir og síðan berjist við eitt kópahövd; hann hefur jó aldrinn sæð annað av kópi. Hetta fyrbrigðið gongur aftur í ti mytsku söguni »Innidagur« (»Búravnurinn«), hann drongurinn roynir at umskapa seg til ein kóp, men má lata sær lynda við hövdið, sum er tað einasta, hann kennir.

Tann beiska søgan
»Landnámsmaðurin«
(stendur í »Jólastjórnum«
1972) har frásøgumaðurin
eftir at hava verið burtur í
longri tíð kemur heim og
finnur húsini hjá foreldru-
num niðurtikin av elsta
beiggjanum byggir lutvis
á egnar upplivingar, ið
sagdar verða frá í endur-
minningunum.

Væl gagnist!

Sum nevnt í fyrstani er tann mest livandi og hugvekjandi parturin av bókini um barnaárin í Skálavík, men eisini lestrarárin í Háskúlanum í Havn og á skúlunum í Danmark eru ótrúliga livandi avmyndaði. Tær stívliga hundrað síðurnar, ið víðgæra tíðina frá hann kemur aftur til Føroyar og fram til í dag eru áhugaverdar, og her serstakliga frásagnirnar frá ferðunum um oyggjarnar, á sjógv og landi, ið bera henda partin.

Samanumtikið: dráli
 ikki, men fáir tykkum
 hendur á »Endurminning-
 unum« hjá Heðini Brú og
 frøi tykkum til uppliving-
 arriker tímar saman við
 honum. Væl gagnist!

Jógvan Isaksen

